

Hun gjorde kirkerommet større, åpnere, høyere

Historisk tablå ved markeringen 25 år etter vigslingen av Rosemarie Köhn,
Hamar Domkirke, Kristi himmelfartsdag 10. mai 2018

Kjære biskop Rosemarie Köhn, kjære geistlighet, kjære menighet – og til dere alle: Kjære venner!

Først en hilsen fra Sverige. Som «ordførande» i Konsistoriet/Styret ved Uppsala Universitet, møter jeg ofte den svenske erkebisp, som også har sete i Uppsala. I 2014 ble den første kvinne, Antje Jackelén, valgt som erkebiskop,. Hun er, som Norges og Nordens første kvinnebisp, Rosemarie Köhn, også tyskfødt. Da hun hørte om denne 25-årsmarkeringen, ville hun sende sine varmeste hilsener til Rose – og hit til alle dere.

Utnevnelsen av Rosemarie Köhn til biskop i Hamar var et kapittelskille i norsk kirkehistorie. Men det var lenge forberedt. Kirken måtte gå en lang vei fra Ingrid Bjerkås ble vigslet som prest her i Hamar bispedømme i 1961, til Köhn ble utnevnt til biskop i Statsråd på Slottet 4. februar 1993, og vigslet på Kristi Himmelfartsdag 20. mai 1993, av preses i bispekollegiet, Andreas Aarflot.

Proseduren for utnevnelse av en biskop var kompleks, med avstemning i fem kamre, dernest innstilling fra bispene og så endelig beslutning av Kongen i Statsråd.

Av fem nominerte kandidater i 1993, skilte tre seg ut. *Ingen* ble rangert først i alle kamre. *Alle* ble rangert på topp i minst ett. Kort sagt: Tallenes tale var altså klar: De *alene* ga intet grunnlag for å foretrekke den ene fremfor den annen kandidat. Regjeringen kunne *velge*.

Da ble det kirkepolitiske spørsmål: Etter hvilke *prinsipper* bør biskoper utnevnes? Fire prinsipper ble vurdert:

1. Ett kunne være kirkepolitisk *ensretting*. Altså at de som utnevnes både når det gjelder teologi og doktriner bør være mest mulig *like* bispene som er der fra før.

Men kirkehistorien er en historie om disputer og maktkamper, rivninger og splittelser. Disse skismaer har ofte kommet *nettopp* som en følge av doktrinær ensretting. Så ensretting ble *avvist*.

2. Vår Lutherske kirke bygger på et viktig premiss: At troens grunn ikke er lagt en gang for alle, men at det ligger i menneskenes lodd å vinne *ny* innsikt om tro og etikk. Det beste prov på det er Luther selv. Han kom ikke bare til å mene noe annet enn moderkirken – han mente ulike ting i forskjellige faser av sitt liv.

Sagt på en annen måte: Kirken bygger på det syn at hver generasjon kan vinne *ny* innsikt om trosspørsmål og etiske spørsmål. –

Personlig har jeg alltid stusset over den teologiske hybris som gjør gjeldende at det jeg mener – her, nå – dét er den evige sannet. Å skulle være like allvitende som

Gud fader, står for meg som blasfemisk.

3. I en folkekirke kommer dette til. Når den er bred, må dens hovedstrømmer være representert i dens sentrale organer – innen bekjennelsens rammer. Det er det motsatte av ensretting. Dét la Regjeringen Brundtland til grunn. For eksempel ved *i samme statsråd* å utnevne Odd Bondevik til biskop i Møre bispedømme – han ville selv ikke ordinere kvinnelige prester – *og* å utnevne Anne-Lise Brodtkorb til prost i Asker og Bærum prosti. -Kirkens medlemmer må kunne kjenne seg igjen i og kunne identifisere seg med, noen av kirkens fremste representanter. I den forstand må en folkekirke også være en folkets kirke.
4. En tilleggsbegrunnelse er at kirkens hovedstrømmer da bør være reelt tilstede i dens høyeste organer: At diskusjonen om sentrale spørsmål om tro, lære og liv bør skje der den fremste kyndighet har sete. Det er de i Kirkerådet. Det bør de være i bispekollegiet. Og skal drøftelsene være reelle og synspunkter avveies, må de ikke bare være tilstede, men kryssende argumenter føres frem og brytes med alvor og engasjement.

Det er særlig påkrevet i en tid der samfunnsutviklingen generelt og kunnskapsutviklingen spesielt stadig stiller kirkens medlemmer overfor nye valg, som må prøves mot verdier – og som setter disse verdier på prøve, i alt fra forurensninger til prøverørsbarn. Den kunnskap som sprenger grenser for hva som er mulig, må møtes med en etisk debatt som setter grenser for hva som er tillatt.

Utfordringen er at de etiske gråsoner stadig vokser. Skal kirken være en virksom kraft i folks liv, må debatten føres med vitalitet i de kirkelige organer.

Kort sagt: Også i folkekirken må det være mange rom.

Rosemarie Køhn fikk solid støtte ved avstemningen i de fleste kamre. Hun var den kvinne som i mange år hadde vært nevnt som bispekandidat. Hun representerte en relativt stor gruppe teologer som stilte seg spørrende til enkelte av de standpunkter mer konservative teologer representerte – konservative teologer som Regjeringen *også* hadde sørget for var representert i bispekollegiet.

På sin konferanse 3. februar 1993 vedtok regjeringen å tilrå Kongen å utnevne Rosemarie Køhn til biskop i Hamar. Men regjeringen ønsket ikke at Kongen skulle bli kjent med dette via lekkasjer til mediene. Derfor hadde jeg som kirkeminister bedt om en audiens hos Kongen kl. 14, rett etter regjeringskonferansen, slik at han kunne få gi uttrykk for sine vurderinger. La meg si det slik: Kongen antydet under audiensen at han ikke forutså noe veto.

Dermed kunne jeg konkludere for pressekonferansen, hastig innkalt to timer senere, kl.16, dette:

«Tiden er moden. Anledningen er her. Beslutningen er fattet. Jeg vil i statsråd i morgen fremme en resolusjon der Rosemarie Køhn foreslås utnevnt til biskop i Hamar bispedømme.»

Nå som det er etablert et tydelig skille mellom staten og Den norske kirke – staten skal støtte, men ikke styre – kan man kanskje legge dette til: Det var staten som ga Kirken den første kvinne både som prest, som prost og som biskop. Staten ledet, Kirken fulgte.

Så noen ganger har Regjeringen vært det beste forsvar for folkekirken, men også det beste forsvar mot Kirken selv.

For Rosemarie Köhn ble et lykkelig valg. Hun viste at kirkeporten kan og må åpnes begge veier: Utover slik at budskapet når folk, og innover så folk velkommes inn – ikke bare de trosvisse, men også tvilere, frafalne og de som er underveis. Rose har siden i sin gjerning vist at i kirken kan alle finne feste, mening og lindring.

Det Rosemarie Köhn utrettet, kan sammenfattes enkelt, sant og kort: Hun gjorde kirkerommet større, åpnere, høyere!